

Futala Tibor (1929–2004)

Kis felvidéki faluból származott, családját 1948-ban telepítették át Magyarországra, Móra. A sok nélkülözés és a mostoha történelmi körülmények ellenére töretlenül ivelt felfelé szakmai pályafutása. Éles elméjének és kitartásának köszönhetően már tanulmányai során kiemelkedett diáktársai közül. Könyvtárosi diplomával a zsebében (más ott nem is akadt) a debreceni Egyetemi Könyvtárban kezdett el dolgozni. Itt vált igaz-vérig könyvtárossá, vagy ahogy ő mondaná: „virtigli” könyvtárossá. A címleírás fortélyait mesterien elsajátította, és a legszigorúbb normát is megszegyenítő iramban és hibátlansággal alkalmazta. Részt vett bibliográfiai, illetve koncepcionális katalógusmunkálatokban, vezette a folyóirat-feldolgozási csoportot, emellett a Debreceni Megyei Könyvtárban is vállalt rész munkát, ahol nagy szükség volt a feldolgozást rendbe tevő szakemberre. A hívó szóra hallgatva 1959-ben az OSZK-ba ment, ahol többek között a nemzeti bibliográfia kumulációját gondozta, 1960-tól a Könyvtártudományi és Módszertani Központ dokumentációs osztályán a revíziót, az osztályozást és a címleírások kiadvánnyá szerkesztését, a *Külföldi Könyvtári Szakirodalom* c. sorozat lektorálását, végszerkesztését végezte, majd az OSZK igazgatási csoportját vezette. Innen avanszált minisztériumi pozícióba (Művelődésügyi, majd Kulturális Minisztérium, 1962–1979), remélve, hogy e pozícióból segíthet a könyvtárak ellátottságán. Szerteágazó tevékenységét felsorolni sem lehet, de mindenképpen említést érdemel a könyvtárügyi jogalkotásban betöltött szerepe, a közművelődési könyvtárak szakmai felügyelete. (Később úgy emlékezett vissza erre az időszakra, hogy szívéhez legközelebb a könyvtárosképző szaktanfolyamot végzetek főiskolai államvizsgáját lehetővé tevő utasítás kiadása volt.) 1979-ben megint a hívó szóra hallgatva elvállalta az Országos Műszaki Könyvtár vezetését. Tíz éven át ápolta és fejlesztette a könyvtárat, korszerűsítette struktúráját, kinevelte és kinevezte új vezetőit, megszervezte a tudományos műhelymunkát, elindította a technológiaváltást, több eredményes számítógépes projektet valósított meg. Bebizonyosodott, hogy nemcsak az elmélet, hanem a gyakorlat is az erőssége, és a kettőt jó arányban tudja ötvözni. Műveltsége, szakmai felkészültsége, fáradhatatlan jobbító igyekezete osztatlan elismerést váltott ki. Mindenki kedvelte, hiszen jó humorú, közvetlen, segítőkész, melegszívű, igazán szeretni való ember volt, a „Futi”, mindannyiunk „Futija”.

Debreceni éveiben jelent meg nyomdatörténeti tanulmánya. Publikációs tevékenysége az OSZK-s években bontakozott ki, számtalan cikk, tanulmány, ismertetés fűződik nevéhez. A TMT-t 1980–1982 között szerkesztette, de nyugdíjba vonulása után is tovább dolgozott a lapnak mint szerző, lektor, referáló (16 cikke jelent meg, és csupán 1999–2004 között 175 referátuma). Soha nem utasított vissza egyetlen felkérést, hálátlan feladatot sem, így aztán rendre ő kapta a legnehezebbet, a leggyengébb cikkek lektorálását. Művészi módon tudta újravarázsolni őket, ha másként nem lehetett, az egészet újrírva. A legszárazabb témát is olvasmányossá tette sajátos, kissé talán archaikus, de szellemes és frapáns fordulataival. Különösen nagy segítséget nyújtott a szláv nyelvű szakirodalom figyelésével és referálásával. Bár nyugdíjas éveit egészségi állapota miatt jobbára négy fal közé zárva kényszerült leélni, továbbra is naprakészen ismerte a világ dolgait, flottul referált olyan cikket is, amely már aktív életét követő, új információtechnológiai fejleményekről szólt. Muzeális korú írógépén (számítógépe nem volt) szélesebben és hibátlanul írt. Lektorálni nem kellett, nem lehetett, mivel egyszerűen nem volt mit javítani.

Kétségtelen: Futala Tibor helye a hazai könyvtárügy legnagyobb alakjai között van. További nemzedékek fognak Futaláról, Futalából tanulni. Szakmai teljesítménye mellett emlékezetes marad példamutató emberi magatartása is. Megvalósította azt, ami talán a legnehezebb: mindvégig hű maradt önmagához. Elveit, nézeteit soha nem adta fel egyéni érdekei, „világi csábítások” miatt. Bár kora fiatalsága óta baloldali volt, egy pártba sem lépett be. Véleményét minden fórumon nyugodtan kimondta, akkor is, ha ez szöges ellentétben állt a politikával vagy felettesei nézeteivel. Emiatt aztán sokszor meg is gyúlt a baja, bár az is igaz, hogy az a tisztelet, amely övezte, egyfajta védelmet, privilégiumot biztosított számára, valamelyest jobban tolerálták ellenvéleményét, mint másokét. Olyan volt, mint egy nagy sziklatömb, amelyből egy morzsányit se tudott a legviharosabb szél sem lemorzsolni. Soha nem kért, így aztán nem is kapott sokat. Szakmai elismerésként mindössze egy *Szabó Ervin Emlékérmét*. Élete végéig szerény körülmények között élt, igaz, a pénz nem is érdekelte, sohasem azért vállalt feladatot. Viszont minden fillérért tisztességesen megdolgozott. Szavajárásával élve, „gáncstalan” volt minden tekintetben. Nem csoda, hogy nyugdíjba vonulása után barátai, volt munkatársai gyakorta elzarándokoltak hozzá, hogy újra és újra hallhassák bölcs szavát, élvezhessék szellemességét, és megtisztuljanak abban a tiszta levegőben, amely őt mindig is körülvette.

Kedves Tibor, bár sokat beszélgettünk, sohasem mondtam, hogy mennyire tisztellek és szeretlek. Most kimondom. Hálával és köszönettel tartozom Neked barátságodért, tanácsaidért, önzetlen segítségédért, és a bőséges útravalóért, amit hátrahagyál. Búcsúzom, de gondolatban még sokszor felkereslek!

„Volt emberek. / Ha nincsenek is, vannak még. Csodák.
Nem téve semmit, nem akarva semmit, / hatnak tovább.”
(Kosztolányi Dezső: Halottak)

Szántó Péter